

Ter beschikking stellen aan de wetenschap; meest gestelde vragen

Het besluit om uw lichaam ter beschikking te stellen aan de wetenschap wordt niet zomaar genomen. Er zijn wellicht nog vragen waar u of uw dierbaren antwoord op zouden willen hebben. Hieronder hebben we de meest gestelde vragen bij elkaar gezet. Zijn er na het lezen van deze brochure nog onduidelijkheden, neemt u dan gerust contact met ons op.

Wat betekent ‘mijn lichaam ter beschikking stellen aan de wetenschap’?

Volgens de wet worden de lichamen van overledenen begraven of gecremeerd. Daarnaast is het mogelijk dat u tijdens uw leven besluit uw lichaam ter beschikking te stellen aan de wetenschap. Dit houdt in dat uw lichaam na overlijden overgedragen wordt aan een anatomisch laboratorium, Er vindt dan geen begrafenis of crematie plaats. U kiest er dan voor om na uw dood uw lichaam te bestemmen voor het onderwijs aan (medische) studenten, de nascholing van artsen en voor de onderzoeksvragen die ons instituut samen met andere wetenschappers probeert te beantwoorden.

Wat gebeurt er als ik mijn lichaam ter beschikking aan de wetenschap stel?

Uw lichaam dient kort na uw overlijden overgebracht te worden naar Amsterdam UMC, locatie AMC. De afdeling Medische Biologie, sectie Klinische Anatomie en Embryologie zorgt via een vaste uitvaartverzorger voor het transport van uw lichaam en neemt de kosten daarvan voor haar rekening.

- In de meeste gevallen zal uw lichaam bij aankomst bij locatie AMC worden voorbereid om het voor anatomisch onderwijs of onderzoeksdoeleinden (ontleding) geschikt te maken. Artsen en biomedici in opleiding leren via de ter beschikking gestelde lichamen veel over de anatomie van de mens. Het is een belangrijke bijdrage aan hun studie.
- Een tweede mogelijkheid is dat uw lichaam niet voorbereid wordt voor ontleding, maar gebruikt wordt voor biologisch-forensisch onderwijs en onderzoek. Dit onderzoek richt zich op de vraag wat er na de dood onder verschillende omstandigheden gebeurt met een lichaam. Het gaat daarbij vooral om de processen die plaatsvinden als weefsels en organen gaan ontbinden, om de omgevingsfactoren die daarop van invloed zijn en om de effecten op het lichaam van niet-natuurlijke processen. Kennis van deze processen is van groot belang om bijvoorbeeld vast te kunnen stellen hoe lang iemand al overleden is of onder welke

omstandigheden. In juridische situaties kan dergelijke informatie van doorslaggevend belang zijn bij het oplossen van een misdaad. Mocht u bezwaar hebben tegen het gebruik van uw lichaam voor biologisch-forensisch onderwijs en onderzoek, dan kunt u dat op de door u ingevulde wilsbeschikking aangeven.

- Het kan gebeuren dat uw lichaam door capaciteitstekort niet door ons instituut geaccepteerd kan worden. Acceptatie is namelijk afhankelijk van het aantal studenten en artsen dat wij mogen opleiden. De onderwijsprogramma's zijn bepalend voor het aantal lichamen dat wij per jaar kunnen accepteren. Niettemin zou het heel goed kunnen dat anatomische instituten van andere universiteiten in Nederland op zo'n moment nog wél de mogelijkheid hebben het lichaam te accepteren. Mocht dat het geval zijn dan kunnen wij uw lichaam (met uw gegevens) overdragen, maar alleen als het ontvangende instituut aantoonbaar dezelfde zorgvuldigheid hanteert als wij. U kunt op de wilsbeschikking aangeven als u tegen deze mogelijkheid bezwaar maakt.
- Als uw lichaam voor onderzoek gebruikt wordt zullen de gegevens die dat oplevert voor andere onderzoekers nooit herleidbaar zijn tot uw persoonsgegevens. Mocht u er desondanks bezwaar tegen hebben dat onderzoeksresultaten met andere onderzoekers gedeeld worden, dan kunt u dat op de door u ingevulde wilsbeschikking aangeven.

Met inachtneming van uw eventuele bezwaren beslissen wij bij binnenkomst van uw lichaam voor welke mogelijkheid gekozen zal worden.

Vindt er na ontleding nog een crematie of begrafenis plaats?

Nadat het lichaam voor onderwijs- en/of onderzoeksdoeleinden gebruikt is, worden de stoffelijke resten alsnog naar een crematorium gebracht. De crematie vindt anoniem plaats en de kosten zijn voor rekening van Amsterdam UMC, locatie AMC. Het is niet mogelijk om een tijds indicatie te geven. De crematie kan één of meerdere jaren na overlijden plaatsvinden. De as van de overledenen word uitgestrooid op de Noordzee. Het is helaas niet mogelijk de as te retourneren aan de nabestaanden.

Wordt mijn lichaam onderzocht op ziektes of doodsoorzaak?

Afhankelijk van het doeleinde waarvoor een lichaam gebruikt wordt kan het zijn dat er onderzoek plaatsvindt naar bloedoverdraagbare aandoeningen (HIV, hepatitis B en C). Daarnaast kan het voor ons belangrijk zijn te weten aan welke ziekten iemand tijdens het leven geleden heeft. In dat geval zouden wij graag kunnen beschikken over uw medische gegevens, maar alleen voor zover die betrekking hebben op het onderwijs- of onderzoeksdoel waarvoor uw lichaam gebruikt zal worden. Uiteraard zal ook deze informatie strikt vertrouwelijk behandeld worden. Als u er toch bezwaar tegen heeft dat wij eventueel uw medische gegevens bij uw (huis)arts opvragen, dan kunt u dat aangeven op de wilsbeschikking.

Kan ik ook orgaandonor blijven?

Het is mogelijk zowel een donorcodicil als een wilsbeschikking te hebben, maar ze zijn meestal niet tegelijk uitvoerbaar. Na het gebruik van organen voor transplantatie zal het lichaam weer worden aangeboden aan nabestaanden of gemachtigden. Zij kunnen het lichaam via onze vaste uitvaartondernemer Unigra B.V. bij ons laboratorium aanbieden. Bespreekt u daarom uw voorkeur met uw nabestaanden of zet ook dit op papier.

Kunnen nabestaanden nog afscheid nemen?

We proberen zoveel mogelijk rekening te houden met de wensen van de nabestaanden. Met de uitvaartverzorger kunnen daarover afspraken gemaakt worden. Helaas is er weinig tijd om afscheid te nemen omdat uw lichaam zo snel mogelijk naar Amsterdam UMC, locatie AMC vervoerd moet worden. In Amsterdam UMC, locatie AMC is geen gelegenheid voor een condoleanceplechtigheid. Wel is er in het Stiltecentrum van het AMC een gedenkteken ter nagedachtenis aan hen die hun lichaam ter beschikking van de wetenschap gesteld hebben. Het Stiltecentrum is altijd open en vrij toegankelijk. Jaarlijks organiseert de afdeling een Herdenkingsdag, ter nagedachtenis aan de mensen die hun lichaam ter beschikking van de wetenschap gesteld hebben. Uw nabestaanden ontvangen hiertoe een persoonlijke uitnodiging.

Zijn er voorwaarden aan de acceptatie van mijn lichaam verbonden?

Er kunnen redenen zijn om niet tot acceptatie over te gaan. Het lichaam zal niet worden geaccepteerd:

- a. Bij te late melding van overlijden, dat wil zeggen meer dan 24 uur na overlijden.
- b. Als op het moment van de aanbieding aan onze afdeling door capaciteitstekort geen behoefte bestaat aan het lichaam. De kans op afwijzing als gevolg van capaciteitstekort is kleiner als u er geen bezwaar tegen maakt dat uw lichaam kan worden gebruikt voor biologisch-forensisch onderwijs en onderzoek of dat uw lichaam kan worden overgedragen aan een ander anatomisch instituut in Nederland.
- c. Als het lichaam ongeschikt is voor ontleding. Dit is onder andere het geval wanneer er sprake is van extreme zwaarlijvigheid, ernstige verminking of overlijden tijdens een operatie. Ook mag er op het lichaam geen sectie zijn verricht.
- d. Als codicil houder bij leven bekend is met een virus infectie zoals bijvoorbeeld COVID-19. De kans op afwijzing door ongeschiktheid voor ontleding is kleiner als u er geen bezwaar tegen maakt dat uw lichaam kan worden gebruikt voor biologisch-forensisch onderwijs en onderzoek.

Gezien het bovenstaande is het verstandig om uw begrafenisverzekering of vergelijkbare verzekering niet op te zeggen.

Wie betaalt de kosten na mijn overlijden als ik mijn lichaam ter beschikking stel?

Bij acceptatie van het lichaam komen de volgende kosten voor rekening van locatie AMC:

- het vervoer naar ons laboratorium;
- de aangifte van overlijden;
- het aanvragen van het verlof tot ontleding bij de gemeente;
- het transport naar het crematorium;
- de crematie van de stoffelijke resten.

Andere kosten komen voor rekening van de nabestaanden.

Nabestaande kunnen 5 werkdagen na de aangifte van overlijden een afspraak maken bij de gemeente om de akte van overlijden op te halen. De hieraan verbonden kosten zijn voor de nabestaande en komen uit rond de 15 euro.

Kan ik terugkomen op mijn wens?

Als u later uw beslissing wilt herroepen, kunt u dit schriftelijk aan ons kenbaar maken. Stuur u daarbij uw wilsbeschikking mee, zodat wij deze kunnen vernietigen. U ontvangt van ons een schriftelijke bevestiging van de herroeping.

Moet ik anderen informeren?

Het is raadzaam aan uw familie en/of uw huisarts kenbaar te maken dat u een wilsbeschikking heeft opgesteld. Het kan wenselijk zijn om met de nabestaanden ook te praten over de gevolgen van deze wilsbeschikking. Doordat de tijd beperkt is, is er op de plaats van overlijden immers slechts kort gelegenheid om afscheid te nemen. Bovendien zal er geen begrafenis of crematieplechtigheid zijn, waardoor er ook geen persoonlijke gedenkplaats of -voorwerp zal zijn.

Hoe kan ik mijn lichaam ter beschikking stellen aan de wetenschap?

Door het invullen van een wilsbeschikking (codicil) kunt u uw lichaam ter beschikking stellen. Deze wilsbeschikking is alleen rechtsgeldig als deze door u persoonlijk is geschreven en ondertekend. De formulieren zijn bij deze informatie ingesloten of u kunt ze aanvragen bij de afdeling Medische Biologie, sectie Klinische Anatomie en Embryologie (codicil@amc.uva.nl). Nadat wij uw ingevulde formulieren hebben ontvangen, wordt uw wens door de codicillenadministratie vastgelegd. U krijgt een ontvangstbevestiging met codicilnummer toegestuurd. Mocht u de wilsbeschikking niet zelf kunnen schrijven, dan kunt u uw wens via een notaris vastleggen. Wij verzoeken u dan om een door de notaris gewaarmerkte kopie van de wilsbeschikking (in plaats van de handgeschreven wilsbeschikking) aan ons op te sturen of contact op te nemen met onze codicillenadministratie, zodat op een andere wijze wordt vastgelegd dat uw nabestaanden uw lichaam ter beschikking aan de wetenschap kunnen stellen.

De procedure in het kort

1. U vult de formulieren voor de wilsbeschikking in tweevoud in, samen met het formulier 'voor onze administratie' en retourneert deze in bijgeleverde antwoordenvolp aan de codicillenadministratie van de afdeling Medische Biologie, sectie Klinische Anatomie en Embryologie.
2. De codicillenadministratie beoordeelt de wilsbeschikking op volledigheid en legt uw wens vast in de administratie.
3. U ontvangt één wilsbeschikking retour, samen met een codicilnummer en informatie over de handelwijze na uw overlijden. Dit bewaart u zorgvuldig bij uw andere belangrijke papieren.
4. U informeert uw huisarts en bij voorkeur één of meerdere nabestaanden over uw wilsbeschikking.

Heeft u nog vragen?

Neemt u dan telefonisch of schriftelijk contact met ons op:

Amsterdam UMC, locatie AMC

Afdeling Medische Biologie, sectie Klinische Anatomie en Embryologie

Meibergdreef 15, 1105 AZ Amsterdam

Tel. 020-5664927 bereikbaar op maandag en donderdag tussen 9:30 en 11:30 uur

E-mail: codicil@amc.uva.nl

www.medischebiologie.nl/lichaamsdonatie